

Nr 246.

Av herr **Linder**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönereglering för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. statliga undervisningsanstalter m. m.

I Kungl. Maj:ts till riksdagen avgivna proposition nr 271 angående lönereglering för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. statliga läroanstalter m. m. beröres (sid. 274) i samband med anslagsäskanden för de allmänna läroverken frågan om de högre allmänna flickläroverkens organisation. Ecklesiastikministern erinrar i detta sammanhang om att skolöverstyrelsen i skrivelser den 8 januari 1934 och den 31 augusti 1936 framlagt förslag om ändrad organisation av de högre allmänna läroverken för flickor i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hälsingborg, åsyftande att åstadkomma dubbel anknytning av realskolan till folkskolan och att vid vissa av dessa läroverk inrätta fyraårig latinlinje vid sidan av eller i stället för den nuvarande treåriga. Sistnämnda förslag, som i vissa avseenden synes statsrådet vara beaktansvärt, har emellertid av honom befunnits tarva ytterligare utredning, varför det icke torde kunna föreläggas 1937 års riksdag.

Det är icke utan besvikelse man finner, att Kungl. Maj:t icke ansett sig böra i årets läroverksproposition upptaga denna fråga, som redan flera gånger gjorts till föremål för statsmakternas uppmärksamhet och där det gäller att skänka rättvisa åt en missgynnad grupp av kvinnlig studerande ungdom.

En kort redogörelse för frågans innebörd torde här vara på sin plats.

När år 1927 frågan om en omorganisation av det högre skolväsendet behandlades, uttalade riksdagen som sin uppfattning, »att en ny skolorganisation bör byggas på den grundsatsen, att varje läroverkssamhälle bör erbjuda möjlighet för flickor att erhålla tillträde till statsläroverk under samma villkor som gossar».

Flickornas tillträde till läroverksutbildningen förverkligades på så sätt, att på de orter, där lärjungeantalet det tillät, de forna gossläroverken öppnades även för flickor, medan på de håll, där lärjungeantalet omöjliggjorde en dylik anordning, särskilda läroverk för flickor skulle upprättas. Dylika flickläroverk finnas nu i städerna Stockholm, Göteborg, Malmö, Hälsingborg och Örebro.

I organisatoriskt avseende fastställde riksdagen realskolans anknäytning till folkskolan i den formen, att realskolan med en fyraårig linje byggde på sexårig folkskola och med en femårig linje på fjärde folkskoleklassen. Beslutet innebär för alla orter, där denna dubbla anknäytning finnes anordnad, dels att de lärjungar, vilka efter genomgången sexårig folkskola vilja övergå till realskola, erhålla tillfälle till sådan övergång, dels att de lärjungar, vilka önska undgå den med nyss nämnda utbildningsväg förenade förlängning av skoltiden (6 år + 4 år), kunna tidigare övergå till realskolan och där avlägga examen med samma totala utbildning men på kortare tid (4 år + 5 år). Denna valfrihet gäller i ett stort antal av de smärre läroverksstäderna både gossar och flickor men i Stockholm, Göteborg, Malmö, Hälsingborg och Örebro endast gossarna.

Gymnasiet erhöU genom 1927 års riksdagsbeslut i princip dubbel anknäytning till realskolan, i det att gymnasiet dels som treårigt byggdes på avslutad realskola, dels som fyraårigt på den näst högsta realskoleklassen. I de läroverksstäder, där lärjungeantalet möjliggör en dubbel anknäytning av gymnasiet — särskilt latingymnasiet — finnes i regel möjlighet för lärjungarna att välja åtminstone mellan treårigt och fyraårigt latingymnasium. Detta gäller i Stockholm liksom i de flesta mindre läroverksstäderna både gossar och flickor men i Göteborg, Malmö och Hälsingborg endast gossarna. De uteslutande för kvinnlig ungdom avsedda läroverken ha nämligen organiserats på ett från de med dem likställda goss- och samskoleläroverken avvikande sätt. De äga endast fyraårig realskola och med undantag för en latinlinje i Stockholm och en i Örebro, endast treårigt gymnasium.

Flickorna i dessa rikets största och folkrikaste städer ha därigenom kommit i en ofördelaktigare situation än såväl gossarna i samma städer som flickorna i mindre läroverksstäder med samläroverk. Detta har så mycket mer känts som en nackdel, som den fyraåriga realskolan jämförd med den femåriga, som ovan nämnts, förlänger den sammanlagda skoltiden med ett år och därigenom i de flesta fall blir en dyrare utbildningsväg. I de städer, det här gäller, ha föräldrar med döttrar i skolåldern med rätta svårt att förstå, varför flickorna med nödvändighet måste använda ett års längre tid än sina bröder — och än flickorna i mindre städer — för att nå fram till realexamen eller studentexamen, i all synnerhet som tidsspillan icke uppväges av en lugnare arbetstakt. Den fyraåriga realskolan och det treåriga gymnasiet ha tvärtom visat sig vara mera ansträngande skolformer än den femåriga realskolan och det fyraåriga gymnasiet. De koncentrerade kurserna i främmande levande språk och i latin inom de förra skolformerna ha en tendens att ge flickorna en onödigt stor arbetsbörda just under de år, då uppväxande kvinnlig ungdom är som ömtåligast.

Härmed är ingalunda sagt, att de sammanträngda formerna av realskola och gymnasium icke ha sitt berättigande; bland annat erbjuda de vissa fördelar för lärjungar från avlägset liggande mindre orter. För dem kan det vara av ekonomisk betydelse att så länge som möjligt stanna kvar i hemortens lägre skolform och begränsa vistelsen vid högre skola i en kanske avlägsen läroverksstad till möjligast korta tid. Men för flickläroverken, som äro belägna i rikets största städer och som besökas huvudsakligen av respektive platsers kvinnliga ungdom, är valet av just dessa skolformer med uteslutande av de övriga mindre lyckligt.

Att organisationen av de år 1927 beslutade flickläroverken (i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hälsingborg) icke var den lämpligaste insågs snart. Redan 1930 gav riksdagen sitt erkännande härav, vad gymnasieformen angår. Det detta år beslutade femte flickläroverket, det i Örebro, utrustades nämligen med fyraårigt latingymnasium. Dess realskola skulle emellertid vara fyraårig, och på de övriga flickläroverkens organisation rubbades ej.

Flera initiativ för att rikta statsmakternas uppmärksamhet på saken ha tagits i syfte att vinna rättelse. Så uppvaktades i november 1931 dåvarande regeringschefen av representanter för en del kvinnoorganisationer. De erinrade därvid om den av riksdagen uttalade principen, att flickor böra äga tillträde till läroverken under samma villkor som gossar och framställde om ändring av flickläroverkens organisation. I november 1936 företogo samma organisationer en ny démarche i enahanda syfte — denna gång hos chefen för ecklesiastikdepartementet. — Upprepade gånger har även skolöverstyrelsen gjort framställning om ändring av flickläroverkens organisation, som ovan nämnts i januari 1934 och nu senast i augusti 1936. Vid läroverkslärarmötet i augusti 1935 betonades från flera håll synnerligen kraftigt önskvärdheten av dubbel anknytning av flickläroverkens realskola och latingymnasium, och vad särskilt gymnasiet beträffar, ha såväl sakkunniga för utredning av en förbättrad ställning av de klassiska språken i sitt betänkande år 1934 som Svenska klassikerförbundet på årsmöte 1936 uttalat starka betänkligheter mot det treåriga latingymnasiet som skolform, icke minst då det gäller flickläroverken. Även ecklesiastikministern har själv vid ett föregående tillfälle, i statsverkspropositionen till 1935 års riksdag, uttalat sin sympati för en omorganisation av flickläroverkens latingymnasier.

Det hade därför legat nära till hands, att frågan tagits upp i årets läroverksproposition. Ärendet är nämligen brådskande. Det gäller inte endast att skänka rättvisa åt en grupp av kvinnlig ungdom, som genom läroverksorganisationen 1927 blivit missgynnad, det gäller icke endast, huruvida dessa flickor även i fortsättningen skola förlora ett år under en längre men därför ingalunda bättre lärogång; det gäller framför allt omvårdnaden om deras fysiska och psykiska hälsa.

Chefen för ecklesiastikdepartementet har emellertid ansett ytterligare utredning erforderlig, och riksdagssessionen är dessutom så långt framskriden, att utredning knappast kan tänkas föreligga före riksdagsarbetets avslutande. Jag får därför, med hänvisning till det ovan anförda och under åberopande av riksdagens år 1927 uttalade grundsats, att varje läroverkssamhälle bör erbjuda möjlighet för flickor att vinna tillträde till statsläroverk under samma villkor som gossar, hemställa,

att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att utredning om flickläroverkens organisationsfråga verkställs i så god tid att ärendet kan föreläggas nästkommande års riksdag.

Stockholm den 6 april 1937.

William Linder.
